

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ל' סיוון התשפ"ו

חולין מ"ו – גבול חוט השדרה, טריפות בכבד, ובריא

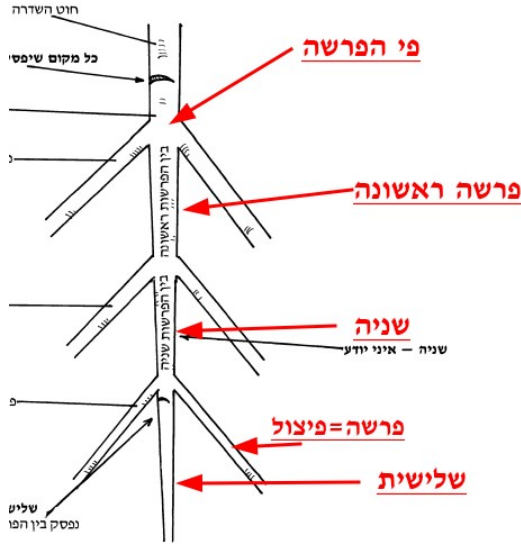
שאלות:

1. חנן מצא שחוט השדרה של התרנגולת חתוך, האם זה אומר שהיא טריפה?

גבול חוט השדרה

הגמרא ממשיכה לברר את שיטת **שמואל** לגבי גבול חוט השדרה שממנו ומטה פגיעה בחוט לא פוסלת את הבהמה ("בין הפרשות"):

▪ **רב הונא בריה דרב יהושע שאל:** האם הפגיעה שפוסלת "עד הפיצול הראשון", האם זה כולל את הפיצול הראשון שחיתוך עמוד השדרה בו מטריף, והכוונה היא "עד ועד בכלל", או "עד ולא עד בכלל" והדין בו הוא ספק "איני יודע" כמו בפיצול השני?

▪ **רב פפא שאל:** אם נניח שהשליש הראשון לא נכלל באיסור, מה הדין אם החוט נפסק בפתח הפיצול עצמו ("פי פרשה")? האם הוא נידון כפיצול או כחלק מהחוט שלפניו?

▪ **רבי ירמיה שאל:** אם נניח שהקטע הראשון אכן נכלל באיסור, מה הדין אם נפסק העצב שמתפצל מהחוט ימינה או שמאלה (הפיצול = "פרשה עצמה"), לא החוט המרכזי?

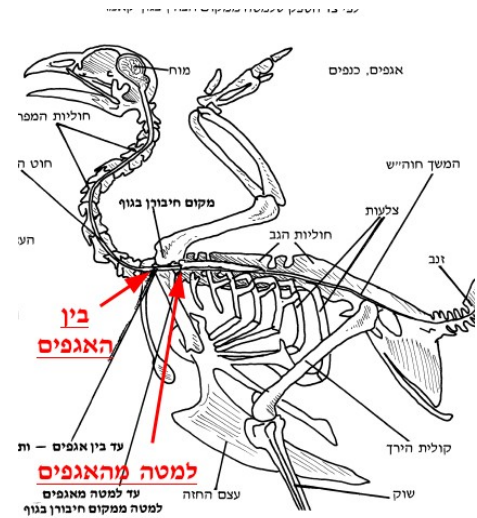
הגמרא מנסה להוכיח מברייתא שאומרת: "שהפרשה תידון כבשר". דין העצב המתפצל הוא כמו בשר רגיל, ואם הוא נחתך הבהמה כשרה. אבל הגמרא דוחה את ההוכחה כי לא ברור שזה מדבר על הפיצול הראשון. אולי על השלישי.

גבול חוט השדרה בעוף:

▪ **רבי ינאי אומר:** שגבול חוט השדרה שמגדיר טרפה בעוף הוא "למטה מן האגפים" (אחרי מקום חיבור הכנפיים, לכיוון הזנב).

▪ **ריש לקיש חולק:** שהגבול הוא "עד בין האגפים", עד מקום חיבור הכנפיים, גבוה יותר.

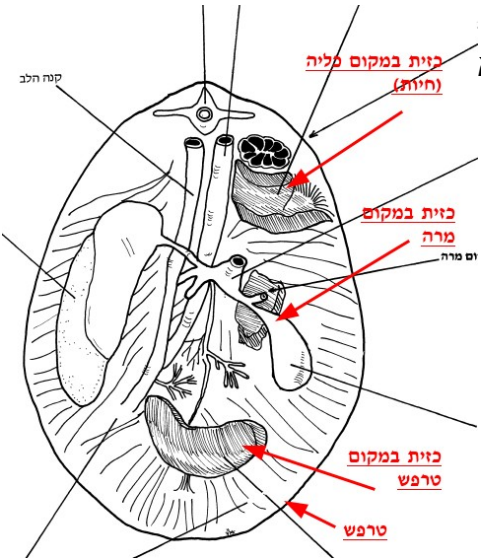
▪ **עולא מספר** שהביאו לפני **רבי שמעון בן פזי** עוף עם חשך לפגיעה בחוט השדרה, והוא בדק אותו עד בין האגפים (כ**ריש לקיש**). באמצע הבדיקה שלחו לקרוא לו מבית הנשיא והוא הלך. **עולא אמר** שלא ברור לו האם הוא הפסיק את הבדיקה מפני שבאמת לא צריך לבדוק יותר מזה, או אולי רק מתוך כבוד לבית הנשיא.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
2. יכול להיות שעשירים יותר חוסכים על הכסף שלהם מעניים?

כבד שניטל

- המשנה אומרת שאם ניטל הכבד ולא נשאר ממנו כלום – הבהמה טרפה. מכאן שאם נשאר ממנו משהו – הבהמה כשרה. הגמרא מקשה: כמו שכבר ראינו, שבמשנה בהמשך מדויק שהכבד כשר רק אם נשאר ממנו שיעור של כזית!
- **רב יוסף מתרץ** שזו מחלוקת תנאים:
 - משנה אחת היא כדעת **רבי חייא**, שסובר שצריך לפחות כזית (ואם נשאר פחות מכזית היה זורק את הבהמה, או את הכבד לפי הפירוש השני ברש"י).
 - המשנה השנייה היא כדעת **רבי שמעון בר רבי**, שסובר שגם אם נשאר פחות מכזית הבהמה כשרה (והיה אוכל ממנה, או מהכבד). הגמרא נותנת סימן לזכור מי החמיר ומי הקל: "עשירים מקמצים" (**רבי שמעון** שהיה עשיר חסך והכשיר, או אכל את הכבד).

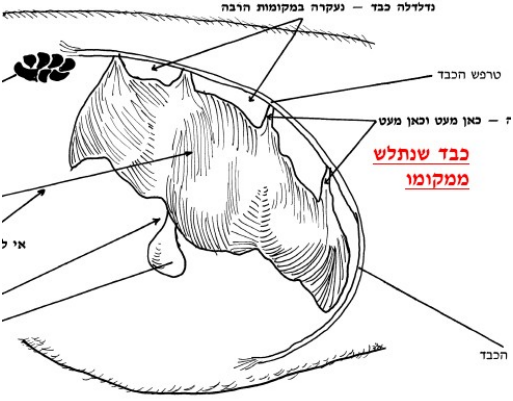

○ מיקומו של שיעור הכזית בכבד:

- **רבי זירא** פגש את **רבה** ו**רבי יוסף** כשברחו מחיל המלך שבא לפומבדיתא, ואמר להם: שהכזית שצריך להישאר בכבד חייב להיות במקום חיבור הכבד לכיס המרה.
- **רב אדא בר אהבה אמר**: שהכזית צריך להיות במקום שהיא חיה (מקום חיבור הכבד לכליות או לטרפש – יותרת הכבד).
- **רב פפא פוסק** להחמיר מהספק: וצריכים שיישאר כזית גם במקום המרה וגם במקום שהיא חיה, ואם חסר באחד מהם – הבהמה טרפה.

○ ספקות לגבי צורת הכזית שנשאר:

- **רבי ירמיה שאל**: מה הדין אם הכזית שנשאר מפוזר בכמה חתיכות קטנות ("מתלקט")? או אם הוא ארוך ודק כמו רצועה?
- **רב אשי שאל**: מה הדין אם הכזית שטוח ומרוקע ("מרודד" – משוטח)? והספקות האלו נשארו ב"תיקו".

- כבד שנתלש ממקומו: **רבי זריקא שאל** את **רבי אמי**: מה הדין אם הכבד נעקר ונתלש ממקומו אבל עדיין נותר מחובר קצת במספר מקומות? **רבי אמי השיב** שהבהמה כשרה, מפני שגם לשיטה שדורשת כזית במקום המרה וגם לשיטה הדורשת כזית במקום החיות – הכבד עדיין מחובר בשני המקומות ומתקיים בהם.

3. עקיבא רוצה לעשות בלון לאחיין שלו מריאה של תרנגולת, זה אפשרי?

הריאה שניקבה

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

○ המשנה אמרה שריאה שניקבה היא טרפה. לריאה יש שני קרומים חיצוני ופנימי שמקיפים אותה, והשאלה איזה קרום שניקב מטריף אותה.

○ **רב, שמואל ורב אסי** אמרו שהכוונה שניקב הקרום העליון, ויש דעה שמדובר על הקרום התחתון. וככה סובר גם **רב נחמן**.

▪ לפי הדעה הזו אם ניקב הקרום החיצוני והפנימי נשאר שלם – הבהמה כשרה, מפני שהקרום הפנימי מגן עליה. כמו **שרבא** פסק שריאה שנקלף הקרום החיצוני ונראית אדומה כמו תמר שכך היא נראית בקרום התחתון – כשרה.

▪ אם ניקב הקרום הפנימי והחיצוני נשאר שלם – נחלקו **רב אחא ורבינא** האם הקרום החיצוני מגן על הריאה. וההלכה היא שהוא מגן והבהמה כשרה. כמו שמוכח מתהליך בדיקת הריאה של רב יוסף (בדיקת ריאה שמשמיעה קול נשיפה – "דאוושא"):

• אם הריאה משמיעה קול של בריחת אוויר בשעת הניפוח: והשוטט מזהה את מקום הקול – מניחים עליו נוצה, רוק או קש. אם הרוק מעלה בועות בשעת הניפוח, זה מוכיח שיש חור בשני הקרומים והבהמה טרפה. ואם לא – הבהמה כשרה.

• אם השוטט לא מזהה מאיפה האוויר בורח – מביאים גיגית עם מים פושרים ומניחים את הריאה בתוכה ומנפחים: (מים חמים מכווצים את הריאה וסותמים את הנקב באופן זמני. ומים קרים מקשים את הריאה, ועלולים ליצור בה קרע חדש).

○ במים הפושרים מנפחים את הריאה: ואם המים מעלים בועות – הרי זו טרפה. ואם המים לא מעלים בועות, הבהמה כשרה, ותולים שהקרום הפנימי הוא זה שניקב והחיצוני שלם, והקול מגיע רק מרוח שנלכדה בין שני הקרומים.

4. רענן אומר שכל סירכא בריאה מטריפה את הבהמה, האם הוא צודק?

פסולים בריאה

○ **רבא** מביא כמה הלכות נוספות לגבי שינויים בריאה:

▪ ריאה שהאדימה (דם הצטבר תחת הקרום): אם האדימה רק מקצתה – כשרה. אם האדימה כולה – טרפה.

הגמרא מקשה על החילוק הזה מדברי **רבינא** שמוכיח משרצים שהעור שלהם רך, הוא מאדים בקלות ואח"כ מבריא, ואותו דבר נכון לריאה שבאופן כללי אדומה היא כשרה, ואין לחלק בין כולה למקצתה. ואם העור היה קשה כמו של שמונת השרצים, שחייבים על חבלה בהם בשבת, גם אז לא היה מקום לחלק בין חבורה קטנה לגדולה.

▪ ריאה שיבשה מקצתה – טרפה. השיעור ליובש הוא לפי **רב פפי** בשם **רבא**, שהריאה יבשה עד כדי כך שאפשר לפורר ולפרק אותה בלחיצת ציפורן.

• הגמרא מבררת האם השיעור הזה הוא דעת היחיד של **רבי יוסי בן המשולם** שסובר לגבי אוזן בכור ש"יבשה" רק אם היא נפרכת בציפורן, בניגוד לדעת **חכמים** שסוברים שמספיק שהיא לא מוציאה דם.

והגמרא אומרת שאפשר לחלק לדעת **חכמים**: באוזן בכור שחשופה לרוח, המכה מונעת ממנה להתרפא, ולכן מספיק שהיא לא מוציאה דם כדי לפסול. אבל הריאה סגורה בתוך הגוף ללא מגע רוח חיצונית, ולכן היא מסוגלת להבריא ולהתרפא גם אם אינה מוציאה דם, ורק אם יבשה לחלוטין עד כדי פריכות בציפורן היא נפסלת.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- ריאה שיש עליה גלדים או כתמים שחורים או גוונים שונים – כשרה (כל עוד אלו לא גוונים שפוסלים בפני עצמם, שיפורטו בהמשך).

סירכות בריאה: (קרום רירי שגדל וסתם חור)

- אמימר אמר בשם רבא: ש"אין מקיפין בבועי" – אם יש בועה (שלפוחית) על הריאה שניקבה ויש בה חור, ויש ספק אם היא ניקבה לפני או אחרי השחיטה, לא מביאים בועה אחרת כדי להשוות ביניהן, כי מראה הבועות משתנה כל הזמן ואי אפשר להסתמך על ההשוואה הזו.

- רבא אומר: ששתי אונות של הריאה שנדבקו זו לזו על ידי סירכא:

- אם הן נדבקו שלא כסדרן (למשל האונה הראשונה נדבקה לאונה השלישית ודילגה על האמצעית) – הבהמה טרפה (מפני שתנועת האונה האמצעית מפרקת את הסירכא והיא עתידה ליפתח).

- אם הן נדבקו כסדרן (אונות סמוכות זו לזו) – זה כשר, מפני שהן מחזקות ומגינות אחת על השניה והסירכא הולכת ומתחזקת.

